

Дәріс 11. Ішімдік пен шылым шегуге тәуелділіктен құтылу қағидалары, оларға психолог кеңесі.

Жоспар:

1. Ауру адамдардың психологиялық түзету мен әлеуметтік-еңбектік оңалтудың жалпы аспектілері.
2. Дәрігер мен науқас арасындағы өзара қатынас мәселелері. Дәрігердің тұлғалық ерекшеліктерінің рөлі.
3. Эмпатияның мәні. Ятрогениялар. Психологтың ауруханалардағы дәрігерлер және кіші медициналық қызметкерлермен жұмыс жасаудағы ерекшеліктері мен мүмкіндіктері.

Психикалық денсаулық мәселесі бүгінгі таңда ерекше мәнге ие. Жүйкелік-психикалық аурулар әлеуметтік, медициналық және экономикалық мәселелердің бірі болып табылады. Мамандардың ойынша, осы мәселелерді айқындаушы фактор ретінде қоршаған әлеуметтік ортаны айтуға болады. Әлеуметтік жұмыс теориясында «психикалық денсаулық» термині бірнеше мағынада қолданылады:

1. психикалық денсаулық индивидтің психикалық немесе эмоционалды тұрақтылығын білдіреді;
2. адамның психикалық бұзылуларын;
3. адам психикасының қалыпты немесе патологиялық күйін сипаттау үшін;
4. клиенттің ақыл-ойының кемдігімен байланысты емес мәселелерін белгілеу үшін;
5. психикалық немесе эмоционалдық күйзелістегі аса қауіпті тұлғаларды анықтау үшін.

Психикалық денсаулық қызметтерін денсаулық сақтау секторының бір бөлігі ретінде, сонымен қатар тұрғындарға әлеуметтік көмек көрсету, әлеуметтік қолдау көрсету мекемелері жүйесінің бөлігі ретінде де қарастыруға болады.

Әлеуметтік жұмыскерлердің міндеттері әр түрлі және кең ауқымды. Оған клиенттермен жұмыс, психотерапияның мүмкіндіктері туралы кеңес беру және тағы басқа клиникалық қызмет көрсету түрлерін жатқызамыз. Әлеуметтік жұмыскерлер ұйымды жалпы басқару, емдеу процесін жүзеге асыру және бағыттау, ауру адамдарға жеке күтім көрсету және оларды бақылау, клиенттің қызығушылықтарын қорғау сияқты мәселелермен де айналысады. Сонымен қатар, әлеуметтік жұмыскерлер психиатриялық профильдегі ауруларға көмек көрсетудің әлеуметтік бағдарламасын ұйымдастыру мен жоспарлауға, әлеуметтік қызметтерді басқаруға, кеңес беру қызметтеріне де атсалысады.

Науқас адамдармен жұмыс істеу кезінде әрқашанда олардың психикалық өзгерістерін, эмоциясын, ерік-жігерін, зейінін, психикалық таным процестерінің ерекшеліктерін есепке алу керек. Этика негіздері мен

деонтологиядан терең білім болу пациенттермен өзара қарым-қатынас жасау кезінде алғашқы маңызды роль. Философ айтып кеткендей «жанды емдемей тұрып, денені емдеуге болмайды», сондықтан да пациенттерді емдеу процесі барысында әңгімелесу, психологиялық нұсқау және сөздің ролін міндетті түрде есепке алу қажет. Дәрігерлік құпияны сақтай алу да маңызды. Тек пациенттермен және науқастың туыстарымен өзара сенімді қарым-қатынас негізінде ғана ауруды емдеу және реабилитациялау жақсы жетістіктерге жеткізуі мүмкін. Пациенттермен дұрыс қарым-қатынас жасамау ятрогенияның пайда болу мүмкіндігін тудырады. Анамнез жинау және аурудың жағдайын зерттеу кезінде деонтологияның этикалық нормаларын сақтау керек. Науқастарға медициналық көмек көрсетудің барлық кезеңдерінде дәрігерлер мен медициналық қызметкерлерінің психогигиена талаптарын сақтау міндетті. Пациентпен қарым-қатынасты бастау кезінде ең алдымен оны тыныштандыру және өзіңе жақындатуың қажет. Науқастың психологиялық саулығына көптеген факторлар әсер етеді:

жылдам сауығуға әсер ететін медициналық мекеменің атмосферасы;

дәрігер мен науқас қарым – қатынасының психогигиенасы;

емнің сәтті болуы көбіне науқас адамның нақты бір дәрігерге, сол медициналық мекемеге немесе жалпы медицинаға деген қарым – қатынасына да байланысты;

Эмпатия - бүгінгі ғылымдағы ең танымал ұғымдардың бірі екені сөзсіз. Адамдардың көпшілігі мұны өз тілдік мұрасында тағы бір сөз ретінде қолданады, басқалардың (немесе өздерінің) қарым-қатынастарына эмоционалды түрде араласу тәсілін анықтайды.

Алайда, эмпатия - бұл өте күрделі құбылыс, оның тамыры тереңде, адамның филогенетикалық тарихына енеді. Онсыз біз бұл жерге жетуге мүмкіндік берген қоғамдық даму деңгейіне (және ынтымақтастыққа) жете алмайтынымыз өте рас.

Эмпатия адамның мінез-құлқында, әсіресе оның әлеуметтік корреляциясы тұрғысынан басты рөл атқарады. Екі адам арасындағы кез-келген тығыз байланыс эмоциялардың әсеріне ұшырайды, бұл қатынас негізіндегі қақтығыстың барлық қолайсыздығына қарамастан, оның негізін сақтауға мүмкіндік береді. Қарапайым жолмен, эмпатия арқылы біз терінің шекарасынан асып, басқасының тәжірибесіне енеміз деп айтуға болады.

Эмпатия, кем дегенде, үш түрлі процесті білдіреді: эмоционалды тану, эмоционалды интеграция және үйлесімді мінез-құлықты жүзеге асыру. Олардың барлығы біріншісі екіншісінің пайда болуы үшін, ал екіншісі үшіншісі үшін қажет болатындай етіп, бір-бірімен сызықтық түрде жүреді. Соңғы жылдары төртінші қадамды қосу қарастырылуда: ұмтылатын өзінің эмоционалды реакцияларын басқару бұл құбылыстың ішкі ресурстардың толып кетуіне және оның аяқталуына әкеліп соқтыруына жол бермеу.

Әдебиеттер тізімі:

1. Marques J. Leadership today : practices for personal and professional performance / J. Marques, S. Dhiman. - Cham : Springer International

Publishing, 2017. - VI, 419 с. : ил., табл. - (Springer texts in business and economics). - Springer. - Библиогр. в подстроч. примеч. и в конце гл. - ISBN 978-3-319-31034-3. - ISBN 978-3-319-31036-7.

2. Оразов А.Х. Пенитенциарлық психология : дәріс курсы / А.Х. Оразов, Е.Ж. Толыкпаев; Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі Ш. Қабылбаев атындағы Қостанай академиясы, Кәсіби-психологиялық даярлық және Ішкі істер органдары басқару кафедрасы. - Алматы : Лантар Трейд, 2021. - 186, [1] б. - Библиогр. в конце тем. - ISBN 978-601-7669-69-0. - Текст : непосредственный.